

Senojo dvaro šviesa

Viktorija DAUJOTYTĒ

„Kas man iš tų rožių, jeigu čia nėra Bukonto...”

Užrašė Irena Makuškaitė, 1947-1950 metais mokytojavusi Užventyje

• • •

Autografai ką tik išspausdintos knygos „Šatrijos Raganos pasaulyje” puslapiuose

Šatrijos Ragana, švytinčios dvasios moteris, pirmiausia yra kūrėja, mūsų kultūros kūrėja, svarbi mūsų rašytoja. Rašytoja, pirmiausia išsiskirianti iš kitų savo laiko rašytojų galia sukurti tai, ko nėra, ko gyvenimas savaime mums neduoda.

Žemaitijoje yra išskirtinė vieta, kuri Marijos gyvenimui ir Marijos kūrybai buvo lemtinga. Tai – Užventis. Tas pats, kurį matome. Ir kitas. Vieta, kuri yra sukurta.

Senasis dvaras, jo aplinka... Ji taip pat yra sukurta. Juk Užvenčio

„Šatrijos Raganos kelias”. Baltų rožių krūmas sodinamas prie Užvenčio muziejaus

dvaras nėra net Šatrijos Raganos gimtinė, o jos tėvo išsiuomotas Užvenčio dvaras, kuriame praėjo 10 jos gyvenimo metų. Ir savo apysaką, kurią Šatrijos Ragana rašė jau gyvenama Židikuose, sugrįždama į šitą laiką, į šitą savo erdvę, Šatrijos Ragana mums sukūrė jau kaip simbolį, kaip ženklą. Kai ištariame *senas dvaras, sename dvare*, mes mintyse ištariame *Seną dvarą* – Užvenčio dvarą.

Tai yra sukurta. Ir

Viktorija Daujotytė „Šatrijos Raganos kelio” renginyje, vykusiame Užvenčio bažnyčioje

Nuotraukos iš Kelmės rajono savivaldybės Kultūros skyriaus archyvo

„Šatrijos Raganos kelio” „Baltų rožių valandai” pasibaigus Užvenčio muziejuje

Šiauliai

Šiaulių miesto herbas

tai palieka kaip ženklas. Ir Užventyje tų sukurtų ženklų mes ieškome ir čia juos atpažįstame: baltas rožes, tekantį, krintantį Ventos vandenį, liepų alėją, medžių šlamėjimą. Pažįstame juos kaip esančius, bet atpažįstame juos tik todėl, kad esame juos atpažinę knygoje.

Šiuo metu tai vienas didžiausių miestų Lietuvoje: pagal užimamą teritoriją (70 tūkst. kv. km) – trečias, o pagal gyventojų skaičių (apie 147 tūkst.) – ketvirtas. Nuo 1995 m. Šiauliai – apskrities, kuriai

priklauso Šiaulių miestas, Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio ir Šiaulių rajonų savivaldybių teritorijos, centras. Dabartinėje miesto teritorijoje žmonės gyveno dar pirmame mūsų eros tūkstantmetyje. Kryžiuočių ir kalavijuočių kronikose Šiauliai XIII-ame amžiuje vadinami Saulė, Sailia, Saulen. Miesto įkūrimo data simboliškai laikomi 1236 metai, kai ties Šiauliais įvyko Saulės mūšis. XIII-XIV amžiais Šiauliai buvo Šiaulių žemės centras, nuo 1775 metų – apskrities centras. Garsios 1831 metų kovo-liepos mėnesiais prie Šiaulių vykusios sukilėlių kautynės su Rusijos kariuomene. 1839 m. pro Šiaulius nutiestas Peterburgo-Karaliaučiaus plentas, 1871 m. – Liepojos-Romnų geležinkelis. Pramonė Šiauliuose labiausiai ėmė vystytis XIX a. antroje pusėje. 1875 m. mieste įsteigta pirmoji spaustuvė, 1897 m. atsirado elektra. 1890 metais Šiauliai gamino apie 10 proc. visos Lietuvos pramonės produkcijos. XIX a. šis miestas tapo Šiaurės Lietuvos pagrindiniu visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo centru. 1824 m. prie evangelikų liuteronų bažnyčios įsteigta mokykla, 1831 m. – bajorų mokykla, o 1851 m. vietoje jos – berniukų gimnazija, 1898 m. – duris atvėrė mergaičių gimnazija, 1853 m. – žydų apskrities mokykla. Tais pačiais metais atidaryta ligoninė, 1861 m. – biblioteka, 1896 m. – liaudies namai, apie 1910-uosius – kino teatras.

1996 m. išleistame „Šiaulių metraštyje 1994-

Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia Šiauliuose

„Aušros“ muziejus

1995” (parengė Jonas Sireika) rašoma, kad „pastaraisiais metais Šiauliai, ypač centrinė miesto dalis, sparčiai keičiasi. Šiauliai modernėja, įgauna Vakarų miestams būdingų bruožų: spalvinga reklama, daugybė parduotuvių ir mažų kavinių, kurios įkurtos pirmuose gyvenamųjų namų aukštuose. Standartiniai, nuobodūs sovietiniais metais statyti namai tapo gyvesni, spalvingesni. Daug ką čia lemia privati iniciatyva ir kūrybingumas.”

Į Šiaulius po tėvo mirties 1898 m. antroje pusėje kartu su šeima iš Užvenčio atvyko gyventi ir dirbti Marija Pečkauskaitė. Čia ji dar buvo ir 1899 m. pirmoje pusėje. Ką konkrečiai veikė, kur dirbo, nežinoma. Iš Marijos rašytos autobiografijos Vaižgantui paaiškėja tik tai, kad ji 1899 metais Šiauliuose gyveno pas motiną, kuri laikė kambarius moksleiviams. Šiame mieste rašytoja lankėsi ir vėliau, jau dirbdama namų mokytoja ir vėlesniu savo gyvenimo laikotarpiu. Matyt, apsistodavo taip pat pas motiną arba pas savo tėvo brolio vaikus. Yra išlikęs 1900 m. gegužės 27 d. Šiauliuose rašytas Marijos laiškas Povilui Višinskiui, tačiau jame nieko neužsimenama, kaip ir kur gyvena jos šeima. Pranešama tik tai, kad jos pačios esančios sveikos, kad turi rūpestį su Juozuku (Stasikės broliu) ir kt. Iš V. Kalniečio, kuris tuo laikotarpiu susitikdavo su Marija, sužinome, kad būtent tuo metu Marija rašė „Bičių knygelę“ (išleista 1900 m.). Literatūriniam darbui, lietuvybei tais metais ji dėmesio skyrė nedaug. Spėjama, kad Šiauliuose Marija uždarbiavo privačiai mokydama vaikus. Tuo pat metu ieškojo sau tinkamesnės namų mokytojos vietos kokiame Žemaitijos dvare. 1899 m. pabaigoje ar 1900 m. pradžioje tokia vieta atsirado Mūruose (netoli Kuršėnų).

Šiauliuose M. Pečkauskaitės vardas iki šiol gyvas. Tuo čia daugelį metų rūpinosi „Aušros“ muziejus, dabar – Literatūros (Jovaro) muziejus, Šiaulių dramos teatras, pastatęs ne vieną spektaklį rašytojos gyvenimo ir kūrybos temomis. Šioje srityje daug dirba rašytojos kūrybos gerbėja ir tyrinėtoja Dalia Striogaitė, Šiaulių pedagoginio universiteto darbuotoja. Čia lietuvių kalbos ir literatūros specialybės studentai yra parašę ne vieną diplominį darbą, kuriame analizuojama Šatrijos Raganos kūryba. 1992 m. tokius darbus apgynė Vitalija Juškevičiūtė ir Ingrida Simniškienė, 1996 m. – Salvija Žvikaitė. Salvijos darbo tema – „Kai kurie Šatrijos Raganos prozos ypatumai“ (vadovė doc. D. Striogaitė). Jo pagrindu parengtą straipsnį „Aukso